

mothem Epistola, variant auctores. Quod locum quidem, aliqui juxta Græcum et Syriacum volunt quod è Laodicea scripta sit; alii probabilis putant è Macedonia, idque videtur insinuatum 1 cap., v. 5. Ita Baronius, Estius, etc.

Jam vero circa tempus est apud auctores variatio. Baronius, et post ipsum plerique volunt scriptam esse anno Christi 57, post primam, et ante secundam ad Corinthios; at recentiores aliqui, re, ut putant, accuratius examinata, volunt multo tardius scriptam, scilicet anno 64, juxta Dominum de Tillemont, imò anno 66, juxta P. Mauduit.

Hæc studioso lectori examinanda relinquo; videat P. Mauduit, in præfatione primæ Epistolæ ad Timotheum, et in dissertatione 2.

diaconi præscribit. Quarto capite præmittit, in Timotheo, Ecclesiam contra futuras atque instantes hæreses. Post hæc, variis eam doctrinis instruit, ut de senioribus et junioribus admonendis, de viduis ælendis, de presbyteris honorandis ac judicandis: item de servorum officio, de vitanda avaritiâ, de divitiis hujus sæculi, deque aliis in genus, que omnia mirifice conferunt ad rectam Ecclesiarum gubernationem. Porro quia Timotheus fuerit, ex Actis apostolicis et Paulinis Epist. perspicuum est: fuit sanè, ut conjunctissimus ita et probatissimus Pauli discipulus; de quo Philipp. 2: *Neminem, inquit, habeo tam unanimum, qui sincerâ affectione, pro vobis sollicitus sit.* Scripta est autem hæc Epist. postquam Paulus

Videat et D. de Tillemont, *Mémoires sur saint Paul, art. 47, l'an de Jésus-Christ 64; et note 74 sur saint Paul.*

Porro omittendum non puto quòd hæc ad Timotheum et ad Titum Epistolæ vocentur hierarchicæ, quia docent ea quæ ad ecclesiasticam disciplinam institutam spectant, et quia sicut ad Timotheum et ad Titum scribit Apostolus, ut et ad omnes Ecclesiæ antistites pleraque sua verba dirigat, quibus discant quales esse, et qualiter regere, debeant.

Hinc D. Augustinus, de Doct. christ., lib. 4, cap. 16, omnes episcopos et Ecclesiæ ministros hortatur ut hæc Epistolæ præ oculis semper habeant, et casque continuè legant et meditentur, tanquam sibi scriptas.

Epithes relicta, sicut habetur initio 20 cap. Actuum, protectus esset in Macedonia. Id quod ipse Epist. verba statim initio declarant. Unde, cum cardinale Baronio, colligimus in Macedonia scriptam esse. Nam quod è Laodicea missam, qua civitas est Asia minoris, loquuntur argumenta quædam et subnotationes, rationem non habet: præsertim cum affirmet ipse Apost. in Epist. ad Coloss. longè posterius scripta, cap. 2, se Laodicensium visum non fuisse. Quo etiam argumento dudum ostendimus illum locum, Coloss. 4: *Et eam que Laodicensium est, vos legatis,* de Epist. aliqua Pauli quam is Laodiceæ scripsit, non posse intelligi.

IN PRIMAM AD TIMOTHEUM EPISTOLAM Commentaria.

CAPUT PRIMUM.

1. Paulus, apostolus Jesu Christi secundum imperium Dei Salvatoris nostri, et Christi Jesu spei nostræ:
2. Timotheo dilecto filio in fide. Gratia, misericordia et pax à Deo Patre et Christo Jesu Domino nostro.
3. Sicut rogavi te ut remaneres Ephesi, cum irem in Macedonia, ut denuntiarem quibusdam ne aliter docerent,
4. Neque intenderent fabulis, et genealogiis interminatis; quæ questiones præstant magis quam ædificationem Dei, quæ est in fide.
5. Finis autem præcepti est charitas de corde puro, et conscientia bonâ, et fide non ficta:
6. À quibus quidam aberrantes, conversi sunt, in vaniloquium.
7. Volentes esse legis doctores, non intelligentes neque que loquuntur, neque de quibus affirmant.
8. Scimus autem quia bona est lex, si quis eâ legitime utatur:
9. Sciens hoc quia lex justo non est posita, sed injustis et non subditis, impiis et peccatoribus, sceleratis

CHAPITRE PREMIER.

1. Paul, apôtre de Jésus-Christ par l'ordre de Dieu notre Sauveur, et de Jésus-Christ notre espérance;
2. A Timothee son cher fils dans la foi. Que Dieu notre Père, et Jésus-Christ notre Seigneur vous donnent la grâce, la miséricorde et la paix.
3. Je vous prie, comme je l'ai fait en partant pour la Macédoine, de demeurer à Ephèse, et d'avertir quelques-uns de ne point enseigner une doctrine étrangère.
4. Et de ne point s'arrêter à des fables et à des généalogies sans fin, qui servent plutôt à exciter des disputes, qu'à fonder par la foi l'édifice de Dieu.
5. Or, la fin des commandemens c'est la charité qui naît d'un cœur pur, d'une bonne conscience et d'une foi sincère,
6. Dont quelques-uns se détournant, se sont égarés en de vains discours,
7. Volant être les docteurs de la loi, et ne sachant ni ce qu'ils disent ni ce qu'ils affirment.
8. Or, nous savons que la loi n'est bonne, si on en use selon l'esprit de la loi,
9. En reconnaissant que la loi n'est pas pour le juste, mais pour les méchants et les esprits rebelles

tis et contaminatis, parricidis et matricidis, homicidis,

10. Fornicariis, masculorum concubitoribus, plagiaris, mendacibus et perjuris, et si quid aliud sana doctrinæ adversatur,

11. Quæ est secundum Evangelium gloriæ beati Dei, quod creditum est mihi.

12. Gratias ago ei qui me confortavit, Christo Jesu Domino nostro, quia fidelem me existimavit, pones in ministerio:

13. Qui pius blasphemus fui, et persecutor, et contumeliosus; sed misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate.

14. Suberundavit autem gratia Domini nostri, cum fide et dilectione, quæ est in Christo Jesu.

15. Fidelis sermo, et omni acceptione dignus, quòd Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum.

16. Sed idem misericordiam consecutus sum, ut in me primo ostenderet Christus Jesus omnem patientiam, ad informationem eorum qui credituri sunt illi, in vitam æternam.

17. Regi autem seculorum immortalis, invisibilis, soli Deo, honor et gloria in secula seculorum. Amen.

18. Hoc præceptum commendo tibi, fili Timothee, secundum præcedentes in te prophetias, ut milites in illis bonam militiam,

19. Habens fidem, et bonam conscientiam, quarum quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt:

20. Ex quibus est Hymeneus, et Alexander, quos tradidit Satana, ut discant non blasphemare.

ANALYSIS.

Præmissâ salutatione Timotheo propriâ et singulari, v. 1 et 2, Apostolus Timotheum instruit de doctrinâ.

Ac primò abstinendum à vanis questionibus: hinc obsecrat illum ut sese viriliter opponat quibusdam legis doctoribus fabulas invidiosas et genealogias que lites generant docentibus, v. 3 et 4.

Docenda verò sunt quæ fidem, charitatem et bonos mores promonent, quia charitas scopus est legis, v. 5.

A scopo itaque aberrant illi doctores ad vaniloquia conversi, legemque ignorant, cuius se doctores esse gloriantur, v. 6, 7.

Hoc dicens in eos, ait Apostolus, homines carpo, legem non vituperò: lex enim in se bona, sed eâ utendum juxta scopum legis, v. 8.

Inprimis autem sciendum quòd lex justis non est po-

PARAPHRASIS.

1. Paulus apostolus Jesu Christi ex mandato Dei, nostræ salutis auctoris, et ex mandato Jesu Christi, in quo spes nostra,

2. Timotheo, suo in fide germano filio: gratia tibi sit et misericordia et pax à Deo Patre nostro, et à Jesu Christo Domino nostro.

3. Rogo, sicut et rogavi te, Epheso descendes in Macedonia iturus, scilicet ut Ephesi remaneres, et

pour les impiés et les pécheurs, pour les scélérats et les profanes, pour les meurtriers de leur père ou de leur mère, pour les homicides,

10. Pour les fornicateurs, les abominables, les voleurs d'esclaves, les menteurs, les parjures, et s'il y a quelque autre chose qui soit opposée à la sainte doctrine,

11. Qui est selon l'Évangile de la gloire de Dieu bienheureux, l'Évangile qui m'a été confié.

12. Je rends grâces à Notre-Seigneur Jésus-Christ, qui m'a fortifié, de ce qu'il m'a jugé fidèle, en m'établissant dans son ministère;

13. Moi qui étais auparavant un blâphémateur, un persécuteur et un ennemi outrageux; mais j'ai obtenu miséricorde de Dieu, parce que j'ai fait tous ces maux dans l'ignorance, n'ayant pas la foi.

14. Et la grâce de Notre-Seigneur s'est répandue sur moi avec abondance, en me remplissant de la foi et de la charité qui est en Jésus-Christ.

15. C'est une vérité certaine, et digne d'être reçue avec une entière déférence, que Jésus-Christ est venu dans ce monde sauver les pécheurs, entre lesquels je suis le premier.

16. Mais aussi j'ai reçu miséricorde, afin que je fusse le premier en qui Jésus-Christ fit éclater son extrême patience, et que je servisse d'exemple à ceux qui croiront en lui, pour avoir la vie éternelle.

17. Au Roi des siècles, immortel, invisible, à l'unique Dieu, soit honneur et gloire dans les siècles des siècles. Amen.

18. Ce que je vous recommande donc, mon fils Timothee, c'est qu'accomplissant les prophéties qu'on a faites autrefois de vous, vous vous acquittiez de tous les devoirs de la milice sainte.

19. Conservant la foi et la bonne conscience, à laquelle quelques-uns ayant renoncé ont fait naufrage en la foi.

20. De ce nombre sont Hyménée et Alexandre, que j'ai livrés à Satan afin qu'ils apprennent à ne plus blasphémer.

Præmissâ salutatione Timotheo propriâ et singulari, v. 1 et 2, Apostolus Timotheum instruit de doctrinâ.

Ac primò abstinendum à vanis questionibus: hinc obsecrat illum ut sese viriliter opponat quibusdam legis doctoribus fabulas invidiosas et genealogias que lites generant docentibus, v. 3 et 4.

Docenda verò sunt quæ fidem, charitatem et bonos mores promonent, quia charitas scopus est legis, v. 5.

A scopo itaque aberrant illi doctores ad vaniloquia conversi, legemque ignorant, cuius se doctores esse gloriantur, v. 6, 7.

Hoc dicens in eos, ait Apostolus, homines carpo, legem non vituperò: lex enim in se bona, sed eâ utendum juxta scopum legis, v. 8.

Inprimis autem sciendum quòd lex justis non est po-

quibusdam præceperas ne aliter docerent quam nos.

4. Neque judaicis fabulis intenderent et longissimis generationum narrationibus, quæ disputationes pariunt, pietatem verò non promonent, quæ per fidem edificatur.

5. Præcepti divini scopus est charitas, procedens à voluntate pravis cupiditatibus purificatâ, ex conscientia bonâ, et ex fide sincera.

6. *A* quibus (charitatis conditionibus, et ab ipsa charitate, legis scopo) aberrantes illi doctores, ad vaniloquia dellexerunt.

7. Ambiant magisterii titulum et honorem, et ipsi legem et legis scopum ignorant; et ea de quibus auctor affirmant non intelligunt.

8. (Hoc in eos dices, legem non vituperare;) scimus quia bona est, si quis eam, juxta legis scopum, utatur.

9. Inprimis si sciat quod lex data non est ad coercentes justos, sed exleges et effrenes, impios et flagitiosos, nefarios et prophanos, patricidas et matricidas, homicidas,

10. Scortatores, masculorum concubitores, mancipiorum fures, mendaces et perjuros; et in universum omnes quoscumque, quorum vita contraria est sanae doctrinae, rectaeque morum institutioni.

11. Quae sana doctrina concordat cum Evangelio Dei summi beati, gloriam nobis promittente, cujus Evangelii praedictio mihi commissa est.

12. Gratias ago Domino nostro Jesu Christo, qui mihi vires ad id suppeditavit; gratias, inquam, ago, quia fidelem me judicavit, cui tantum committeret ministerium.

13. Mihi scilicet qui prius fui blasphemus, et persecutor, et hostis contumeliosus: sed Deus mehi miseratus est, quia per ignorantiam feci, et cum adhuc essem in tenebris incredulitatis.

COMMENTARIA.

VERS. 1. — PAULUS, APOSTOLUS JESU CHRISTI... Officii sui dignitatem hic ascribit, ut Epistolae suae conciliet auctoritatem, non apud Timotheum, Paulo obsequensissimum, sed apud omnes, ac praesertim apud Ecclesiae ministros, qui hanc Epistolam legerint. Ut enim in praefatione dixi, sic ad Timotheum scribit Apostolus, ut et ad omnes Ecclesiae antistes et ministros pleraque verba sua dirigat, quibus edoceat eos quales ipsi debeant esse, et qualiter in domo Dei sese gerere. Hanc itaque Epistolam unusquisque Dei minister legat ac meditetur, tanquam sibi sub Timothei nomine à D. Paulo directam, usibusque suis adaptat ea quae ad suum ministerium spectant.

SECUNDUM IMPERIUM DEI. Græc., secundum ordinationem. Syr., ex mandato. Quasi diceret: Non sponte mea, sed per mandatum Dei, seu à Deo jussus, apostolatum suscepi. Segregate mihi Saulum et Barnabam in opus ad quod assumpsi eos; Act. 15, v. 2. Vade, quoniam ego in nationes longè mittam te; Act. 22, 21. DEI SALVATORIS NOSTRI, id est, qui est nostrae salutis auctor; quippe qui sic dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.

ET CHRISTI JESU, SPEI NOSTRAE, id est, qui est spes nostra, in quem et per quem speramus salutem.

VERS. 1. — Paulus, apostolus Jesu Christi, etc. Secundum imperium, id est, delegationem, mandatum, praecipitum Dei. Q. d.: Per mandatum Dei apostolatum accepi, Christus ad Paulum sic ait: Ad gentes longinquas mittam te, Act. 22.

14. In me autem superabundavit gratia Domini nostri, cum fide et dilectione christianam (at in me non constitit Dei misericordia).

15. Veritas certa est, et digna plane quam recipiant omnes, scilicet quod Christus Jesus in hunc mundum venit ut peccatores salvaret, quorum ego sum pessimus.

16. Sed propterea mei miserus est Christus Jesus, ut in me, primo et maximo peccatore, summam patientiam et misericordiam suam ostenderet, ad exemplum et consolationem eorum qui credituri sunt in ipsum ad vitam aeternam.

17. Ob hoc aeterna gloria, aeternusque honor, sit unico soli Deo, seculorum temporumque omnium Regi immortalis et invisibili. Amen.

18. Totam doctrinam praecedentem, seu hoc praecipitum, de quo in hoc capite, commendo tibi, fili mi Timothee, ut juxta prophetias de te factas, illis que respondens, bonam militem militiam.

19. Fidem servans sinceram, bonamque habens conscientiam, quam, quia repperunt quidam, fidei naufragium, seu facturam fecerunt.

20. E quorum numero est Hymenaeus et Alexander, quos per excommunicationem tradidi Satanae, in corpore cruciandos, ut discant non amplius blasphemare.

Observatio moralis.

Ecclesiasticae potestatis origo est Dei voluntas, Deique jussus. Ante omnia in quocumque Ecclesiae ministro requiritur Dei vocatio. Et ideo hanc suam vocationem Apostolus pro caeterorum fundamento ponit. Attendat hic sibi Dei minister, et vocationis suae requirat originem, an Dei jussu ministerium suscepit, an vero sponte sua, hominum arbitrata, aut favore. Penitentia reparat quae vocationi suae defuerunt; humilis et supplex divinam imploret gratiam, eoque abundantiorum quo magis defuit prima vocationis gratia. Suum coram Deo renovet ingressum in ministerium; illud suscipiat ad obediendum Deo, hominum salutis auctori; ad cooperandum Christo, hominum Salvatori. Dei minister est in hominum salute procurandus; Dei itaque Salvatoris imperio perfectè subdatur. Secundum imperium Dei salvatoris agat. Christi Salvatoris nostri cooperarius est in salvandis hominibus; Christi itaque Spiritu animetur, et charitate moveatur.

VERS. 2. — TIMOTHEO DILECTO, Græc., γυνός, germano. Syr., vero, id est, legitimum, non degeneri, sed patri simillimo.

IN FIDE. Non quod in fide genuerit illum, ut ex praefatione patet, sed quia in fide eum excoluit, ple-

VERS. 2. — Timotheo dilecto filio in fide; in qua fide, ipse mihi sincerus, verus et germanus est filius, amulque paternae doctrinae et virtutis.

GRATIA, MISERICORDIA ET PAX à Deo patre, et Christo Jesu Domino nostro. Hoc loco misericordiam interpo-

traneis instruxit, sibi quae simillimum et unanimum fecit; ad Philipp. 2, v. 20. Omnis Christianus, omnis praesertim Ecclesiae minister, debet esse, sicut et Timotheus, apostolorum filius germanus, verus, legitimus, unanims; eandem cum illis fidem habens, eandem animum, idem cor, eandem charitatem, eodem sensu, et mores. Sed heu! quot spurii, quot degeneres, quot in quorum mente, corde, sensibus et moribus, nihil apostolicum! *Va filii desertores*, Isai. 50, 1. Attendat sibi quisque, et se cum apostolis condat.

GRATIA, MISERICORDIA ET PAX. Omnibus aliis gratiam et pacem optare solet Apostolus; Timotheo charissimo filio suo misericordiam, ipsum gratiae et pacis fontem, etiam apprecatur. Quare? primo, quia ex majori et paterno affectu majora ei exceptat. Secundo, quia ex eodem affectu metui ei, et ejus nomine tremit. Tertio, quia praecipitorem et prelati majore opus habent misericordiam, ait D. Chrysostomus, et Theophylactus. Quarto, ut ex Ruperto refert Cornelius à Lapide, quia Timotheus erat, sicut aliqui juvenes episcopi et inexperti, in objurando et castigando severior et acrior. Vide Cornelium ibidem explicentem quae fuerit Angeli Ephesi culpa, de qua in Ap., c. 2.

A DEO PATRE, à quo scilicet omne datum optimum, et à CHRISTO JESU, per quem maxima nobis et praetiosa promissa sunt, 1 Petr. 2.

VERS. 5. — SICUT ROGAVI TE. Supplendum, rogo te, sicut rogavi. Vel, fac sicut rogavi. Velim ut facias sicut, etc.

Ad majorem hujus versus intelligentiam, supponendum est ex Actis apost., cap. 20, quod Paulus Epheso discedens, vocavit discipulos, etc. In hac vero Epistola supplendum est quod Timotheus erat inter illos; quod Paulus eum per manuum impositionem constituit episcopum Ephesiorum; quod illi mandavit ut inuncto officio intenderet, ac praesertim ut doctores inutilia et noxia docentes cohiberet. Hoc supposito, rogo te, sicut et rogavi Epheso discedens et in Macedoniam proficiscens, primo ut REMANERES EPHESI, seu ut illius Ecclesiae curam susciperes, ibique resideres ad docendum et ad regendum. Episcopus residere debet, ut suum accurate gerat officium. Secundo, UT DENUNTIARES QUIBUSDAM. Syr., ut praeciperes. Hoc verbum auctoritatem denotat. Hinc bene inferitur quod illi quidam, quos Apostolus non nominat, Christiani erant; ex Judaeis scilicet qui Judaeismum Christianismo miscabant; nec enim ex illi, ex quodam singulari erga Timotheum affectu, concernens vocabula beneficentiae divinae, tum etiam ut fontem gratiae et pacis, omniumque Dei beneficiorum quibus salvamur, aperitissimum monstraret.

VERS. 5. — SICUT ROGAVI TE UT REMANERES EPHESI, etc. Alter docere, idem est evangelizare praeter id quod evangelizatio est, et praeter id quod acceperant fideles: ubi praeter idem est quod contra. Qui docet ea quae dissentanea sunt et contraria doctrinae prius acceptae.

VERS. 4. — NEQUE INTENDERENT FABULIS ET GENEALOGIIS INTERMINATIS (quae finem non habent) quae quaestiones

traneis praeciperet episcopus. Judaizantes ergo intelligit qui fideles ad legem conabantur attrahere.

NE ALTER DOCEANT minister, quae nos. Seu, ne diversam ab Evangelio doctrinam quod ubique praedicamus. Episcopus falsa et inutilia, et ab Evangelio aliena docentes, cohibere debet.

VERS. 4. — NEQUE INTENDERENT FABULIS, id est, falsis et fabulosis traditionibus, Judaicis scilicet, quales multae leguntur in Talmud et apud Rabbinos.

ET GENEALOGIIS INTERMINATIS, id est, longissimis et quasi infinitis, quibus conabantur Iudaei genus suum ab Abraham deducere. Hincque gloriabantur, tum ob generis sui antiquam nobilitatem, tum ob hanc tam antiquam generationum scientiam, ut notat D. Chrysostomus. Ante Christum illae genealogiae utiles erant, ut Iudaei suam scirent tribum, et terrae portionem suae tribui assignatam, et maxime ut constaret Christum natum esse ex tribu Juda, juxta Jacobii prophetiam, Genes. 49, 10; at versus Judaeismo, Christo quae nato, sunt inutilis.

QUE QUESTIONES PRESTANT MAGIS QUAM AEDIFICATIONEM... In tendendis enim longissimis illis genealogiis infinitae difficultates occurrunt, quae alterationes pariunt et lites; pietatem vero in Deum non promoveunt, quae pietas non per hominum disputationes, sed per fidem in Deum, solidè edificatur. Fidem intelligente operantem per charitatem, seu charitate vestitam. Talis fides est brevior, scilicet et simplicior ad pietatem via; vera quippe pietas in Dei veritate fundatur, non in hominum vanitate. D. Chrysostomus et alii post ipsum legunt *ἀποκλίνας, dispensationem Dei*, scilicet circa salutem nostram. Sed Syrus cum interprete nostro legi *εὐκρίτους, edificationem*, et melior est illa lectio. Verissimum est tamen quod divina circa salutem nostram dispensatio fide melius percipitur quam ratiocinationibus, cum religionis mysteria sint humano sensui incomprehensibilia.

VERS. 5. — FINIS AUTEM PRECEPTI EST CHARITAS. Ostendit supra quod non docendum, scilicet falsa, fabulosa, inutilia, et quae disputationes pariunt. Hic autem quid docendum, scilicet quae fidem, bonos mores, puritatem cordis et charitatem, pariunt. Simul et prolata à fine legis aberrare vaniloquia. *Finis praeccepti, παραρηγόνας* alii legem Mosaicam intelligunt, quae à D. Paulo lex mandatorum dicitur; alii Evangelium; alii praedicationem, doctrinam, denuntiationem. Sed haec facile conciliantur; de omni enim precepto divino, seu de lege veteri, seu de

praestant magis, etc. Id est, quae scilicet fabulae et genealogiae magis alterationes et rixas pariunt, quam profectum in cognitione et cultu Dei, qui consistit in fide et pietate.

VERS. 5. — Finis autem praeccepti est charitas, quia lex per charitatem impletur, et sine ea impleri non potest. Augustinus, praefatione in Psal. 51, finem praeccepti exponit quod perficitur et consummatur praeccepta. Ille tenet et quod patet et quod laet in divinis sermonibus, qui charitatem tenet in moribus. Augustinus, in serm. de Laud. charit. Judaei fabulis et genealogiis attendunt volunt admiplendis ad legem obser-

nova, et de utriusque predicatione, verum est quod *finis præcepti est charitas*. Scopus quippe veteris et novæ legis, et utriusque predicationis, est, primo, fidem parere, seu Dei et rerum divinarum cognitionem: ostendit enim quid placeat Deo, quid displiceat; quid faciendum sit, quid non faciendum. Secundo, per hanc cognitionem facendorum et non faciendorum intendit lex bonam et sanctam parere conscientiam; scilicet abstantiam à malo, honorum operum exercitium. Tertio, ex bonâ conscientia nascitur interior cordis puritas, et ex cordis puritate procedit charitas. Cum ergo lex intendat et præcipiat ea ex quibus charitas nascitur, intendit et præcipiat charitatem; siquæ charitas est finis et scopus à lege intentus. Docenda sunt ergo quæ fidem, quæ bonam conscientiam, quæ puritatem cordis, quæ pietatem et charitatem, pariunt. Ergo à scopo legis aberrant qui vana et inutilia docent.

Nota quòd hic charitatis genealogiam à lege deducimus, lineâ quasi descendente, quam Paulus describit quasi ascendente lineâ, dum dicit quòd procedit charitas, primo, à voluntate pravis purificatâ cupiditatibus; secundo, ex conscientia bonâ, peccatis non fondatâ; tertio, ex fide sincerâ et non fictâ.

VERS. 6. — *A quibus quidam aberrantes...* A quibus, scilicet à fide, à bonâ conscientia et à cordis puritate, intentis à lege, cum longè distent illi vaniloqui doctores (fidem quippe negligunt, bonam conscientiam, etc.), hinc longè aberrant à scopo et à fine legis.

VERS. 7. — *Volentes esse legis doctores...* Probat eos longè distare à charitate; nec enim ad talia docendum charitate moventur, sed ambitione suâ: affectantes titulum et honorem magistratû. Volunt vocari legis doctores et magistri; hinc suas fabulas et deuteroces narrant et explicant, et ipsi legis scopum ignorant, à quo longè aberrant. Prædicant legem et legalia tanquam necessaria, et ipsi non intelligunt ea de quibus loquuntur, cum ea Christianis applicant, legalia eis necessaria affirmantes. Ignorant et scopum legis, et ignorant quibus lex et legalia conveniunt; ergo non intelligunt ea quæ loquuntur, etc. Quam antiquum in doctoribus vanitatis vitium! quam antiquos doctoratûs et magistratûs affectus! Plerique docere volunt, non discere; magistri videri et dici, non discipuli fieri. Hinc docent quæ nesciunt, hinc cæci cæcos ducunt; magna oberratio et oberrationis causa. Multi alii suâ vanitate rapti, non charitate moti, vana

vandam. Ad illa quæstiones et contentiones magis parunt, quam fructum pietatis et observantiam legis.

De corde puro, et conscientiâ bonâ, et fide non fictâ. Cor purum fons est bonæ conscientiæ. Bona conscientia resultat ex corde puro, sibi quæ attestatur se pura et sanctâ juxta Dei legem vivere. Charitas *de corde puro*, id est, procedens à voluntate vacuâ pravis cupiditatibus, ita ut nihil aliud quam quod diligendū est diligatur, inquit August., lib. 1 de Doctrinâ christiana.

VERS. 6. — *A quibus quidam aberrantes, etc.* Evangelicæ legis et veritatis scopus est sincera fides, spes, charitas jam dicta: à quâ aberrant doctores, à

docent, non utilia; ad vaniloquia deflectunt, non ædificantia loquuntur; sua querant, non quæ Jesu Christi; altera inordinatio et à scopo legis aberratio. À talibus inordinationibus libera non, Deus misericors; cor humile et docile dà nobis; cor sincerum, veritatis amicum, et te super omnia diligens, et unice querens in omnibus.

VERS. 8. — *Sciens autem quia bona est lex...* Est occupatio quæ occurrit calumnie, sibi sæpè à Judæis objectæ: nimirum quòd esset legis hostis; quasi diceret: Dum hæc in vanos legis doctores dico, legem non vituperò; scio enim quia bona est: utpote à Deo hono data, bona præcipiens, mala prohibens, ad Christum Salvatorem manu ducens. Sed lege bonâ, bonè et legitime, seu juxta finem et scopum legis, utendum est. Cum ergo finis legis sit charitas, cùmque finis legis sit Christus, intendit enim charitatem parere et ad Christum ducere, lege utendum est ad charitatem per fidem et bonam conscientiam producendam; et ad homines ducendos ad Christum. A quo sanè aberrant doctores vaniloqui, quia lege non utuntur ad charitatem in se et in aliis producendam. Aberrant rursus, quia non ducunt ad Christum. Aberrant denique, quia legalia docent tanquam necessaria, quæ tamen Christianis sunt inutilia; tum quia ad Christum jam pervenerunt, qui est finis legis, tum quia justificati per Spiritum sanctum, faciunt ex amore quod lex præcipit.

VERS. 9. — *Sciens hoc quòd iusto non est lex...* In primis sciendum quòd lex justis non sit imposita; non quòd eos non obliget lex, seu justè legem observare non teneantur, sed quia ipsi sponte suâ, et ex amore justitiæ, faciunt quod lex præcipit, præmiorum spe, vel poenarum timore. Tria præstat lex, obligat, dirigit, coerct, seu punit. Duo priora etiam erga sanctos facti, tertium in peccatoribus. Itaque iusto lex minax non est posita, quæ sibi sibi lex est, ipse legem prævenit, eamque sponte et ex amore complet. Sicut sanctis patriarchis, Abraham, Isaac et Jacob, lex data non fuit quia ipsi legem prævenierunt, legemque sponte et ex amore ante legem datam servaverunt, sic nec eorum filii, si justè fuissent, justitiæque semper servassent, lex data fuisset, ut pote non necessaria. Sed quia mali et injusti evaserunt, hinc lex eis necessaria fuit, ad eos ab injustitiâ, poenarum timore, coercentes, et ad eos, præmiorum spe, ad justitiam alliciendos. Hic itaque D. Paulus taxat confutandique Ju-

scopo aberrarunt, et in vaniloquium conversi sunt, id est, converterunt se, et sponte deflexerunt.

VERS. 7. — *Volentes esse legis doctores, etc.* Hinc patet quòd de Judæis ad Christum conversis loquatur, qui ambitioni erant, epuebantque haberi legis Moysis periti et doctores, nec tamen scopum legis attingerent, etc. Non intelligunt finem et scopum legis esse Christum, ejusque fidem, spem et charitatem.

VERS. 8. — *Sciens autem, etc.* Legis autem mens et finis est, homines ad Christum ducere. Qui ergo lege utitur legitime, id est, quemadmodum lex ipsa jubet, hic Christum præfert legi, inquit Chrysostomus, et non à lege, sed à Christo justitiam expectat.

VERS. 9. — *Sciens hoc, quia lex iusto non est po-*

deos, qui ob legem sibi datam gloriabantur; ob quam tamen erubescere magis debuissent, cum lex supponat et arguat eorum propriam et patrum suorum malitiam. Si justi fuissent, sicut sancti Patriarchæ, lex eis necessaria non fuisset, et consequenter eis data non foret. Extollit autem Christianos, per baptismum justificatos, insinuatque legem eis necessariam non esse, utpote qui justè sunt, quique ex amore justitiæ faciunt quæ lex præcipit timore penæ. Sunt supra legem, non sub lege, ait D. Chrysostomus; supra legem vivunt, quia majora perficiunt quam ipsa lex præcipit; idem. Medicus agrotò, non homini sano necessarius. Frantum equo indomito necessarium, non mansuetò, D. Chrysostomus et Theodoretus. Sed inustus, Græc., ἀπιστος, exlegibus, id est, qui sibi ipsi, per rationis usum, non sunt lex. Et non sub legis, Græc., ἀποκατάστασις, effranibus, inobsequentibus, injugibus.

Ex malis moribus nata sunt bona leges. Lex in lapide fuit insculpta, ut in hominum cordibus insculperetur; ante oculos eorum fuit exposita, ut in mentibus imprimeretur. Nunquam autem insculpta fuisset in lapide, si nunquam ex cordibus fuisset excelsa. Nunquam oculis corporeis exposita, si nunquam in mentibus fuisset deleta. Si ad rectam rationem, legemque naturalem, in cordibus suis insculptam advertere voluissent, lex eis alia nunquam data fuisset. At quia effrenes, injuges fuerunt et exleges, ideo lex eis fuit imposita, quæ eos coerceret. Impius, reverentiam Deo debuit non prestantibus. Et peccatoribus. Ita vocantur in Scripturâ maximè flagitiosi et scelesti. SCELERATIS ET CONTAMINATIS, id est, nefariis et profanis, seu à sacris ob impunitas suas arcendis.

VERS. 10. — *Fornicarius, ergo fornicatio maximum et mortale peccatum.* PLAGIARIS, sic dicit, quia lege Flaviâ damnabantur plagis. Alii tamen sic dicit volant à voce Græcâ πλάγιος, id est, obliquus et dolosus, quia dolo et artibus obliquis homines furto subducunt. Plagiarii ergo sunt qui vel aliena mancipia furantur, sibi que vendicant, vel qui homines liberos in servitium redigunt, venduntque ut mancipia, quod sanè maximum est furti genus. MENDACIBUS, præsertim qui fidem fallunt in contractibus, et qui suis mendaciis proximo notabiliter nocent. Et si quid aliud sanè doctrinæ... Non dubitatis est, sed scelera omnia uno verbo comprehendentis, quasi diceret: In universum, lex imposita est iis omnibus et quibuscumque qui aliud simile præperant, quod sanè doctrinæ, rectæque

sapientis; q. d.: Lex non est posita Christianis, justis et sanctis, sed Judæis, qui quasi servi duri et rebelles, metu poenarum legis, ad legem servandam cogendi erant; Christianis verò pro lege datum est Evangelium, spiritusque gratiæ et amoris, ut suâ sponte faciant id quod lex Dei jubet. Lex iusto non est posita, id est, lata non est ad iustos coercentes; justè enim sponte suâ se conformant legi, amore justitiæ et obedientiæ, non timore penæ, quam lex transgressoribus minatur.

Sed injustis, et non subditis impiis et peccatoribus, sceleratis et contaminatis, partiviciis et matricidis, homicidis; qui scilicet subditi et obsequi nolunt, sed inobedientes et rebelles sunt.

morum institutioni adversatur. Tales autem fuisse Judæos insinuat. Ad hos ergo et omnes alios similes coercentes lex data est. Qui autem ab his omnibus abstinet, legis præceptis non indiget. Ergo Christiano justo, qui hæc omnia fugit et horret, lex non est necessaria.

VERS. 11. — *Quæ est secundum Evangelium, id est, quæ est Evangelio consentanea.* Evangelium est sana doctrinæ norma. In lege quidem sana fuit, at in Evangelio sanior, amplior et clarior. In philosophis partim sana doctrina est, partim morbida; in Evangelio tota sana, et omnis sana regula. Potest etiam intelligi quòd in hoc cum lege consonat Evangelium. Quasi diceret Apostolus: Hæc legis necessaria præcipit et vetat Evangelium; hæc et nos Evangelii prædicatores præcipimus et prohibemus. Evangelium gloria dei dicitur, quia Dei gloria predicat et promittit; docet nos modum glorificandi Deum, et nobis Deum glorificantibus eternam Dei gloriam promittit. Potest etiam dici gloria Dei, quia Evangelium lux est et splendor præ lege, quæ erat umbra. BEATI DEI, id est, Dei qui summè beatus est, qui fons est beatitudinis, qui sibi soli sufficiens est, nulliusque indigens ad suam beatitudinem. Ipse tamen nobis obsequentibus gloriæ suæ possessionem eternam promittit in Evangelio. Nobis, non Deo, prodest virtus et bonitas nostra; sicut nobis, non Deo, nocet iniquitas nostra. Ipse summè beatus est, sibi sufficiens: Saddai, id est, ipse sufficientia: omne bonum. Eum meræ et puræ bonitatis vult et nos beatos. Hinc ejus ad nos Evangelium, verbum salutis, missum est, ejusque prædicatio gloriæ. QUOD MIHI CREDITUM EST, id est, Cuius prædicatio mihi commissa est.

VERS. 12. — *Gratias ago ei qui me confortavit...* Græc., et gratiam habeo roboranti me Christo Jesu. Dicendo, Evangelium quòd mihi creditum est, recordatur eorum quæ contra Evangelium fecit aliquando, hincque Deo benefactori suo gratias ego majores agit quòd sese tali et tanto beneficio reputat indigniorem. Gratias ago DOMINO nostro JESU CHRISTO, qui mihi vires suppeditavit ad rem tanti momenti exsequendam; nimirum ad Evangelium strenuè et feliciter prædicandum. Gratias, inquam, ago, quia FIDELIEM ME EXISTIMAVIT, seu duxit, qui committeret apostolatus ministerium. Fidelem, id est, fidum; non à fide, sed à fidelitate, quæ requiritur in iis quibus aliquid committitur, scilicet, ut bonâ fide administrant sibi credita. Fidelem me existimavit, Modus loquendi com-

VERS. 10. — *Fornicarius, masculorum concubitoribus, etc.* Qui liberos aut servos alienos abducunt et furantur, plagiaris vocantur.

VERS. 11. — *Quæ est secundum Evangelium, etc.* Sana doctrina, quæ est, inquit, secundum Evangelium, id est, Evangelio consentanea. Vocat autem Evangelium gloriæ beati Dei, quia per ipsum Deum glorificatur. Nam finis Evangelii gloriæ Dei est.

VERS. 12. — *Gratias ago ei (Deo) qui me confortavit, Christo Jesu Domino nostro.* Sensus est: Gratias ago Deo meo, qui me confortat ad Christi gloriam; quia scilicet vires et animos mihi suppeditat, ut Christum potenter et intrepide annuntiem.

Quia fidelem me existimavit, ponens in ministerio.

munis. Rex, vel Dominus meus fidelem, sufficientem, idoneum, dignum, me iudicavi cui tale committeret negotium, id est, mihi commisit. Ubi nota cum D. Thomâ, tria hic, ordine retrogrado, poni ad apostolum requisita. Ut quis sit Evangelii minister requiruntur tria. Primum ut committatur sibi. Secundum idoneitas, seu ut sit fidelis, idoneus. Tertium, ut sit fortis ad prosequendum. Tertium, primò ponit: *Qui me confortavit*. Secundum, *qui me fidelem astimavit*. Primum, *ponens in ministerio*. Itaque gratias agit Deo, et quòd ministerium credit, et quòd idoneum reddidit, et quòd fortem ad exsequendum præstitit.

VERS. 13. — QUI PRIUS BLASPHEMUS FUI... Græc., *eam prius existentem blasphemum*. Hanc gratiam exaggerat ex sui indignitate ob præcedentem statum suum. Me, inquam, fecit apostolum, *qui prius fui blasphemus* in Christum, imò et qui alius ad blasphemandum coegit; qui fui Ecclesie persecutor et violentus oppressor; qui fui Christi et Christianorum hostis contumeliosus. Verbis, factis, vi, Christum et Christianos offendi.

SED MISERICORDIAM DEI CONSEQUITUR SUM... Sed Deus mei miseratus est, quia per ignorantiam feci, et cum adhuc essem in tenebris incredulitatis, et ignorans me persequi Messiam, quem sanè si nossem, persecutus non essem. Peccata ignorantie sunt minis graviora, et consequenter peccantem reddunt minis indignum misericordiâ, non tamen dignum. D. itaque Paulus non assignat propriam hic suæ justificationis causam, sed improprie dicit et occasionalem tantum. Proprie dicta causa fuit Dei misericordiâ; ignorantia verò, occasio et quædam impedimenta removens.

VERS. 14. — SUPERABUNDAVIT AUTEM GRATIA... Superabundavit, supercrevit, super multiplicata est in me gratia Dei; et in me superabundârunt effectus gratiæ, fides et dilectio christiana; quasi diceret: Sed iniquitate meâ longè major fuit Dei gratia, quæ me ex incredulo fecit fidelem; ex hoste ardentem fecit Christi et Christianorum dilectorem; ex blasphemio fecit prædicatorem. Itaque hoc *superabundavit*, gratiæ Dei præcellentiam præ Pauli malitiâ significat; quasi diceret: Longè major fuit Dei benignitas quàm indignitas mea. Addendo CUM FIDE ET DILECTIONE, designat effectus gratiæ, seu virtutes divini gratiæ comites, fidem et charita-

apostolatûs et prædicationis Evangelii; q. d.: Gratias ago Deo hoc nomine, quòd fidelem me existimaverit, id est, fidelem me existimando crediderit mihi Evangelium.

VERS. 15. — QUI PRIUS BLASPHEMUS FUI, ET PERSECUTOR, ET CONTUMELIOSUS. Contumeliosus violentum oppressorem significat, qui vin inferet aliquæ opprimit. Sed misericordiam Dei consecutus sum, id est, gratiam, quæ et peccata remitteret, et immensis beneficiis me cumularet.

Quia ignorans fui in incredulitate. Nesciebam enim me Messiam persequi; zelo legis agebar, ac pro lege Moysis, quasi pro Dei lege pugnavam.

VERS. 14. — SUPERABUNDAVIT AUTEM DEI GRATIA DOMINI NOSTRI, QUI ME EX LUPO OVEM, EX SAULO PAULUM, EX PERSECUTORE PRÆDICATOREM, EX BLASPHEMO APOSTOLUM EFFECIT.

Cum fide et dilectione quæ est in Christo Jesu. Cum

tem. Fidem opponit priori infidelitati suæ. Charitatem suo priori in Christum et Christianos odio, quò utrumque persequebatur. Pauli fides in Christum, sicut et ejus in Christianos, seu Ecclesiam, charitas, toti nota est orbi, quem præ charitate convertendum suscepit. Hæ autem virtutes sunt divini gratiæ effectus. Duplex itaque fuit in Paulum misericordiâ Dei. Prima quòd peccantem non punivit. Secunda quòd peccatorem justificavit; ex incredulo fecit fidelem, ex hoste fecit amicum, ex blasphemio fecit apostolum. Utraque et in nobis *superabundavit Dei gratia*, innumeris enim dignos supplicis non punivit, sed in filiorum adoptionem repetè nos traduxit; fecit amicos, filios, et hæredes. Ob utramque misericordiam infinitas reddamus Deo gratias.

VERS. 15. — FIDELIS SERMO... Hæc erga me misericordiâ Dei spem omnibus inspiret peccatoribus, quippe sermo verus, gratus et acceptabilis, dignus quem auscultent et cum gaudio suscipiant omnes. Nimirum quòd CHRISTUS JESUS IN HUNC MUNDUM VENIT, UT JUNCTA NOMEN SUUM SALVET PECCATORES.

QUORUM EGO SUM PRIMUS, MAXIMUS, PESSIMUS. Quia blasphemus fui, et cogens ad blasphemandum, et quia non persecutor tantum, sed et persecutorum dux et princeps.

Observatio dogmatica et moralis.

Basis apostolicæ doctrinæ. Christus Jesus est peccatorum salvator: hunc in mundum venit ut peccatores salvet. Hanc veritatem cum gaudio recipimus et credimus omnes: at quis de eâ seriò cogitat? Quæ eam penetrat? Quis eam animo grato sentit ut debet? Quis suam opere et vite sanctitate gratitudinem exhibet? Deus factus est homo ut ego miserimus et vilissimus homuncio salver. Da mihi, ô Deus misericors, hanc veritatem noscere, sentire, penetrare et ab eâ penetrari. Deus pro homine; Deus summè beatus, fonsque beatitudinis, pro homine miserissimo, miseriarum fonte. Deus, inquam, summè beatus, factus est homo, doloribus et miseris obnoxius, ut homo miserimus fiat summè beatus, divinique beatitudinis et naturæ consors. O bonitas! ô divina, infinita et ineffabilis charitas! Ut quid te obliviscor unquam? Ut quid aliud præter te cogito? Ut quid aliud sentio et

gratiâ abundè in me effusa, superabundârunt pariter in me effecta gratiæ, videlicet fides et dilectio. Fuit enim Paulo aspirata robustissima fides et ardentissima dilectio, quæ quasi ignis totum orbem pervagans inflammavit et accendit. Fides et dilectio in Christo, est fides et dilectio christiana, sive quæ propria est Christianorum, Christi filiorum, quæ divina, supernaturalis, cælestis et spiritualis est dilectio.

VERS. 15. — FIDELIS SERMO, ET OMNI ACCEPTIO DIGNA. Fidele pro vero, certo et firmo, frequens est in Scripturis, maxime verbis ac promissis attributum. Quod Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere. Venit autem ut peccatores salvos faceret, id est, ut peccatoribus salutem adferret. Cujus salutis partes sunt conversio, remissio peccatorum, justificatio et glorificatio. Nam salus peccatoris in hæc vitâ inchoatur, in futurâ perficitur.

25 *amo? Ut quid tepidus in viâ salutis languero; et non totus hæc immensâ charitate tuâ accensus et ardens, viam mandatorum et justificationum percurro?*

VERS. 16. — SED IDEO MISERICORDIAM CONSEQUITUR... Sed ideò Christus mei miseratus est (eo quò supra dictum est modo, v. 15), ut in me primo et maximo peccatore summam suam patientiam et misericordiam ostenderet, ad exemplum eorum qui credituri sunt in ipsum ad vitam æternam; ut scilicet exemplo meo instruerentur Dei misericordiam sperare.

Observationes literales et morales.

In me primo. Non quòd reverè non sit major peccator, sed quia major est in suo sensu. Sicut qui magnum aliquem dolorem sentit, hoc nullum majorem putat, suumque dicit omnium maximum, ita Apostolus peccatum suum fide penetrans et sentiens, illud putat et dicit maximum. Sic suum quisque peccatum videat, sentiat, et præ dolore dicat: Peccatorum primus ego sum. Sic tamen ob peccata sua sese quisquis humiliet, ut in Christum Jesum confidat et speret, qui venit peccatores salvos facere.

OMNEM PATIENTIAM, non partem tantum aliquam patientiæ, sed omnem longanimitatem suam. Quia in immensum peccaveram, universâ indigebam ejus misericordiâ, seu totâ quanta est. Nullus est qui tantâ indiget misericordiâ: abundantia, ut ait D. Chrysostomus.

AD INFORMATIONEM. Græc., hypotyposin, ad exemplar; ad exhortationem, Chrysostomus; ad consolationem, Theodoretus. Ut exemplo meo informarentur in Dei misericordiam sperare, et ad eam confugere. Quasi diceret: Me fecit exemplum gratiæ, inique omnibus posuit in exemplum, ut nullus desperet. Aspiciant itaque peccatores me apostolum suum, et in Deum sperent. Quemadmodum medicus, cum in unâ domo multi simul agrotant, et omnes de salute desperant, si unum pessimò affectum acceperit et datis ei medicamentis ad perfectissimam sanitatem deduxerit, facit ut alii omnes fiduciam concipiant, ita Christus Dominus, animarum medicus, cum pro salute peccatorum homo factus esset, me omnium iniquissimum producens in medium, non solum à prioribus maculis liberavit, sed maximis etiam donis emulavit, omnibus hominibus per me ostendens immensam patientiam, ut nemo eorum qui maxima scelera perpetrassent, ad

Quorum primus ego sum. Primus, id est, maximus et pessimus. Nemo enim acrior Paulo inter persecutores, nemo ergo pejor inter peccatores. Ita Augustinus, serm. 9 de Verb. Apost. Pauli peccatum ipsi in suo sensu videbatur esse maximum.

VERS. 16. — SED IDEO MISERICORDIAM CONSEQUITUR SUM, etc. Et est, omnem longanimitatem. Illustris fuit Dei longanimitas, quæ furentem contra se Paulum tam diù sustinuit, quem unico ictu oculi perdere poterat et fulmine afflare.

VERS. 17. — REGI AUTEM SECLORUM IMMORTALI, etc. Deus est immortalis, incorruptibilis, immutabilis, ac consequenter æternus. Incorruptio enim et immortalitas est ratio, et quasi causa æternitatis. Addit invisibilis, quia naturaliter nec corporis, nec mentis con-

me respiciens de salute desperet, Theodoretus. Aliam, sed similem comparationem habet D. Chrysostomus.

VERS. 17. — REGI AUTEM SECLORUM... Ob tantam misericordiam sibi exhibitam et aliis in se ostensam, æternas Deo gratias agit. Deus rex est entium et seclorum, seu omnium durationum, scilicet æternitatis, avternitatis et temporum; ab ipso manat omne ens et omnis duratio. Regi omnium seclorum incorruptibili, invisibili, qui unus et solus est Deus. Græc., *soli sapienti Deo*. Ita etiam Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus.

VERS. 18. — HOC PRÆCEPTUM COMMENDO TIBI...

Observatio literalis.

Triplex est hujus versiculi intellectus. Primus aliorum qui hoc præceptum ad sequentia referunt, scilicet: *Commendo tibi ut milites...* Sed strictior videtur hic sensus et Apostoli verba nimis determinans. Secundus, aliorum qui ad proximè præcedentia referunt, scilicet, ut prædices Christum venisse ut peccatores salvet, et hic etiam strictior. Tertius, Theodoretus et plurimorum post ipsum, qui volunt Apostolum, post digressionem, ad primam orationem reverti, hæcque verba jungunt v. 3. Quasi diceret: *Hoc præceptum*, hanc denuntiationem, de quâ v. 5, rursus tibi commendo. Sen: *Rogavi te ut denuntiares...* et hoc rogo et præcipio tibi, ô fili Timothee, tu insta officio et juxta prophetias de te factas, eisque respondens, bonam militem militiam, falsis resistens doctoribus et sanam predicans doctrinam. Et hic sensus bonus est et literalis, mihi quæ primùm placuit præceteris. Re tamen attentius consideratâ, puto quòd sensus multò plenior erit, et toti textui conformior, si per hoc præceptum intelligatur totâ doctrinâ præcedens, seu omnes veritates in hoc capite explicate. Quasi diceret: *Hoc præceptum*, hanc denuntiationem seu has veritates supra explicate, commendo tibi, etc. Hic, inquam, sensus est toti textui conformior: eadem enim voce utitur hic Apostolus quâ v. 5 et 5, unde colligo quòd hic versus præcedentes omnes respiciat. *Hoc præceptum*, Græc., τὸν ἀπαγγελῆσαι, de quâ v. 5. *Ne docerent aliter*, neque ad fabulas intenderent. Et de quâ v. 5, ut ad charitatem, scopum præcepti divini, tenderent. Et hanc veritatem, quam pro fundamento cæterarum stabiliis: *quod Christus*

lis, nec ullis naturæ viribus Deus videri potest; sed ut quisque videat Deum, supernaturâ lumine glorie opus habet, uti patet in beatis. Rex ille seclorum immortalis et invisibilis, qui solus est Deus, honoratur et glorificatur in seclis seclorum, id est, in omnem æternitatem. Amen, id est, fiat, addit Apostolus tanquam sigillum, quò confirmet et quantum in se est rata faciat ea quæ proximè dixit.

VERS. 18. — HOC PRÆCEPTUM COMMENDO TIBI, fili Timothee, etc. Chrysost., Theophyl., Theodor., propriè pro prophetias accipiunt revelationes; q. d.: Hoc præceptum jam explicatum tibi, ô Timothee, commendo, ut, sicut Dei revelatione et spiritu prophetiæ admonitus te episcopum Ephesi ordinavi, ita juxta eandem prophetiam nunc milites, illicque re-

Dominus venit peccatores salvos facere... Has omnes veritates, totam hanc doctrinam commendo tibi.

UT SECUNDUM PRECEDENTES PROPHECIAS. Vero simile est Timotheum ex revelatione factum fuisse evangelistam et episcopum, ait Theodoretus. Tunc enim omnia fiebant cum prophetiâ, id est, revelatione Spiritus sancti, Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus. Itaque commendo tibi totam hanc doctrinam, ut juxta prophetas de te factas, easque adimplens, BONAM MILITES MILITIAM, bonique presulis exsequaris officium.

Bonus pastor perpetuo militare debet, ut peccatum, diaboli regnum, destruat, et ut Christi regnum tueatur et amplifiet.

VERS. 10. — HABENS FIDEM ET BONAM CONSCIENIAM. Hæc sunt christianæ militiæ arma, fides orthodoxa et vitæ sanctitas.

QUAM VITÆ SANCTITATE, postquam aliqui repulerunt, et fidei facturam fecerunt, apostata facti, NAUFRAGAVERUNT, fidei naufragium fecerunt. Egregia metaphora à navigatione et à naufragio ducta. Fides est quasi navis ad vitam æternam duces. Sancta vita, seu bona conscientia, et ex eâ manans spes æternæ

spondes, ostendensque veram fuisse de te prophetiam.

VERS. 19. — HABENS FIDEM ET BONAM CONSCIENIAM; g. d. : Militabis, à Timothee, bonam militiam, si fidem rectam circa veram et orthodoxa dogmata, et bonam conscientiam, id est, sanctam vitam et mores sequearis et conserves, ut fidem rectam alios doceas, et bonam vitæ exemplo subditis præcere possis.

QUAM (bonam conscientiam) quidam repellentes (id est, postquam repulerunt), circa fidem naufragaverunt, id est, fidei naufragium et facturam fecerunt, factique sunt apostata, schismatici, hæretici.

Corollarium pietatis, seu in hoc capite ad pietatem maxime notanda, et ad praxim redigenda.

1° Omnis Dei minister notet ecclesiastici ministerii originem : est Dei voluntas ; finem : est æterna salus hominum procuranda. Et statim ad se reflexus, semetipsum examinet per respectum ad utrumque ; quomodo sit in ministerium ingressus ; quomodo hominum saluti procurandæ allaboret ; v. 1. Attendat et an sit vir apostolicus, apostolorum germanus in fide filius ; v. 2. Quid doceat ; an quæ fidem, charitatem, bonos mores promoveant ; v. 4, 5. Quomodo doceat ; an vitâ doctoribus communia vitet ; v. 6, 7. 2° Ascendens ad misericordiæ fontem, miretur primum quod Deus in se, ab æterno summè beatus, et nullus indigens, ex merâ tamen bonitate suâ velit homines æternæ suæ beatitudinis consortes facere.

CAPUT II.

1. Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus ;

2. Pro regibus, et omnibus qui in sublimitate sunt, ut quietam et tranquillam vitam agamus, in omni pietate et castitate.

beatitudinis, est anchora navim in procellis sistens et roborans ; hæc projectâ, non mirum si navis ad scopulos impacta confringatur. Hæresis nunquam primum est peccatum, sed ex malâ conscientia oritur, nimirum, vel ex ambitione, vel avaritiâ, vel libidine. Vide Cornelium à Lapide. Justo Dei judicio fit ut amittant fidem qui nolunt exercere charitatem, D. Prosper ab Estio citatus. Quis christianum non dirigit ex fide ; fidem suam ex conscientia sepe contorquet.

VERS. 20. — EX QUIBUS EST HYMENÆUS. De quorum naufragantium numero est, etc.

QUOS EXCOMMUNICAVI ET PER EXCOMMUNICATIONEM TRADIDI SATANÆ ut carnicem in corpore cruciandos, ut hæc suâ cruciacione emendantur et respiciant à suâ blasphemâ et hæresi. Tradidit Satanæ. Ex D. Chrysostomo, Theodoro et Theophylacto, corporalia à dæmone vexatio erat excommunicationis effectus. Item assertit D. Thomas, tantæ virtutis erant apostoli quod excommunicati mox corripiebantur à diabolo et corporaliter vexabantur.

UT DISCANT. Emendatio est excommunicationis finis, NON BLASPHEMARE : omnis hæresis sit in Deum, qui prima veritas est, blasphemia.

VERS. 20. — Ex quibus (de quorum numero) est Hymeneus et Alexander. Hic ille est de quo, 2 ad Tim. 4 : Alexander ararius multa mala mihi ostendit, etc.

QUOS TRADIDI SATANÆ, id est, quos excommunicavi. Significat eos Satanæ, quasi carnicem cruciandos esse tradidit. Ita docet Chrys.

UT DISCANT non blasphemare. Ut emendantur et respiciant à suâ blasphemâ et hæresi. Excommunicatio enim non ad perditionem, sed ad emendationem peccatoris ferri debet, ut notat Chrysostomus.

Secundò, quod Deus ipsum, licet peccatorem, præ tot aliis, Evangelii, seu boni gloriæ suâ participandæ nuntii ad homines, ministrum et præconem elegerit ; v. 11. Ob peccata sua coram Deo suffusus, suam agnoscat indignitatem ; Deo gratias agat ob misericordiam suâ demerita superabundantem ; v. 15. Oret ut Deus illum dignum reddat ministrum, ipsis augendo fidem et charitatem ; v. 14.

3° Pro suæ et aliorum salutis basi certissimam et menti semper insculptam hanc habeat veritatem ; v. 15 : *Jesus Christus venit in mundum peccatores salvos facere.* Itaque Salvatoris hominum Spiritu animatus, statuatur suam et aliorum peccatorum salutem omni modo in posterum procurare.

CHAPITRE II.

1. Je vous conjure donc, avant toutes choses, que Pon fasse des supplications, des prières, des demandes et des actions de grâces pour tous les hommes ;

2. Pour les rois, et pour tous ceux qui sont élevés en dignité, afin que nous mentionnons une vie paisible et tranquille dans toute sorte de piété et d'honnêteté.

5. Hoc enim hominum est, et acceptum coram Salvatore nostro Deo.

4. Qui omnes homines vult salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire.

3. Unus enim Deus, unus et Mediator Dei et hominum homo Christus Jesus ;

6. Qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus, testimonium temporibus suis ;

7. In quo positus sum ego predicator et apostolus (veritatem dico, non mentior), doctor gentium in fide et veritate.

8. Volo ergo viros orare in omni loco, levantes puras manus sine ira et disceptatione ;

9. Similiter et mulieres in habitu ornato, cum reverentiâ et sobrietate ornantes se, et non in toris crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa ;

10. Sed quod deceat mulieres, promittentes pietatem per opera bona.

11. Mulier in silentio discat cum omni subjectione.

12. Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum, sed esse in silentio.

13. Adami enim primus formatus est, deinde Eva.

14. Et Adam non est seductus ; mulier autem seducta in prævaricatione fuit.

15. Salvabitur autem per filiorum generationem, si permanserit in fide et dilectione, et sanctificatione cum sobrietate.

ANALYSIS.

Hic cultum Dei docet. Ante omnia orandum est, et quidem omni modo, v. 1. Pro quibus ? Pro omnibus prorsus hominibus, v. 2. Quare ? Quia Deus vult omnes salvos fieri, v. 3, 4, 5, 6, 7. Ubi orandum ? In omni loco precibus dicato, v. 8. Quibus orandum ? Viris et mulieribus, v. 8, 9. Quomodo viri debent orare ? v. 8. Quomodo mulieres ? v. 9, 10. Hæc quidem orant, sed non docent, v. 11, 12. Salvabuntur autem per filiarum educationem, et per suam in fide, in charitate, et vitæ sanctitate, perseverantiam, v. 15.

PARAPHRASIS.

1. Ante omnia igitur adhortor et obsecro at (in quotidiano cultu) fiant obsecrationes ad advertenda mala ; orationes, seu petitiones honorum ; postulationes, seu preces pro aliis ; gratiarum actiones pro beneficiis acceptis, idque pro omnibus hominibus.

2. At præsertim pro regibus, et omnibus rempublicam gerentibus, ut placidam ac quietam sub illis vitam agentes, pietatem facilius excolamus, omnemque morum honestatem.

3. Etenim (sic pro omnibus orare) in se bonum est, et Deo Salvatore nostro gratum.

4. Qui vult omnes homines salvos fieri, utque salventur, vult eos ad agnitionem veritatis, id est, Christi, pervenire.

5. (Nec id mirum est) unus enim est omnium creator Deus ; unus et Dei et omnium hominum Mediator, scilicet Jesus Christus homo (Deus).

6. Qui semetipsum dedit in mortem pro omnibus redimendis, testimonium (sanè indubitatum) quod tempore destino dedit (divinâ voluntate salutis omnium).

5. Car tel est bon, et agréable à Dieu notre Salueur,

4. Qui veut que tous les hommes soient sauvés, et qu'ils viennent à la connaissance de la vérité.

3. Car il n'y a qu'un Dieu et un Médiateur entre Dieu et les hommes, Jésus-Christ homme,

6. Qui s'est livré lui-même pour la rédemption de tous, en rendant témoignage dans les temps marqués.

7. C'est pour cela que j'ai été établi moi-même prédicateur et apôtre (je dis la vérité et je ne mens point), le docteur des gentils dans la foi et dans la vérité.

8. Je veux donc que les hommes prient en tout lieu, élevant des mains pures, avec un esprit délié de colère et de contention ;

9. Que les femmes aussi prient, étant vêtues comme l'honnêteté le demande. Qu'elles se parent de modestie et de chasteté, et non avec des cheveux frisés, ni des ornements d'or, ni des perles, ni des habits somptueux ;

10. Mais avec de bonnes œuvres, comme doivent le faire des femmes qui font profession de piété.

11. Que les femmes se tiennent en silence et dans une entière soumission lorsqu'on les instruit.

12. Je ne permets point aux femmes d'enseigner, ni de prendre autorité sur leurs maris ; mais je leur ordonne de demeurer dans le silence,

13. Car Adam a été formé le premier, et Ève ensuite.

14. Et Adam n'a pas été séduit, mais la femme ayant été séduite est tombée dans la désobéissance.

15. Toutefois elle se sauvera par les enfants qu'elle mettra au monde, en faisant qu'ils demeurent dans la foi, dans la charité, dans la sainteté et dans une vie bien réglée.

Analisis. Hic cultum Dei docet. Ante omnia orandum est, et quidem omni modo, v. 1. Pro quibus ? Pro omnibus prorsus hominibus, v. 2. Quare ? Quia Deus vult omnes salvos fieri, v. 3, 4, 5, 6, 7. Ubi orandum ? In omni loco precibus dicato, v. 8. Quibus orandum ? Viris et mulieribus, v. 8, 9. Quomodo viri debent orare ? v. 8. Quomodo mulieres ? v. 9, 10. Hæc quidem orant, sed non docent, v. 11, 12. Salvabuntur autem per filiarum educationem, et per suam in fide, in charitate, et vitæ sanctitate, perseverantiam, v. 15.

PARAPHRASIS.

7. Ad quod testimonium publicandum ego constitutus sum predicator et apostolus (sincere loquor, et ex conscientia), quia doctor sum et præco destinatus præcipue gentibus in fide et veritate instituentis.

8. Volo igitur et opto ut in quibus ecclesiæ orent viri, levantes ad caelum manus à sordibus peccati mundas, et corda ab odio et discordiâ pura.

9. Similiter precari volo mulieres in habitu mundo et decenti, qui pudorem et modestiam redeat, non cum tortis, seu calamaris capillis ; non auro, aut pretiosis lapidibus ornatas, vel splendidis vestibus indutas ;

10. Sed bonis operibus ; sicut deceat mulieres pietatem professas, seu christianas.

11. Mulier in silentio discat, cum summâ submissione.

12. Docere autem in Ecclesiâ mulieri non permitto, nec ullam in virum auctoritatem exercere, sed cum silentio servare volo.

13. (In virum non dominetur ; quia Adam (ut pote præstantior et dignitate prior) primus formatus est :